

Global Health Observatory Světové zdravotnické organizace: zdroj dat o lidském zdraví

Kristýna Syrovátková

Jedním z mnoha zdrojů, které poskytují data související se zdravím a zdravotnictvím, je Global Health Observatory (dále jen jako GHO). Tento archiv patří pod záštitu Světové zdravotnické organizace (dále jako WHO), jež představuje globální autoritu v otázkách týkajících se zdraví. Archiv shromažďuje a analyzuje data ze 194 zemí, které jsou členy WHO. Hlavním cílem GHO je poskytnout snadný přístup k datům a statistikám z jednotlivých členských zemí tak, aby mohly být dále analyzovány a srovnávány. Takto získané údaje jsou dále porovnávány na úrovni jednotlivých zemí, regionů nebo globálně, díky čemuž je možné sledovat trendy ve vývoji problematik v konkrétních oblastech světa.

Databáze je výsledkem práce národních výzkumných institucí jednotlivých členských států a dalších spřátelených organizací WHO, například neziskové organizace UNICEF. Zdrojem dat jsou výzkumná šetření v domácnostech, národní sčítání lidu, údaje o porodnosti a úmrtnosti z matrik, údaje správních úřadů a ministerstev, ale také samostatné projekty WHO, které se zaměřují na konkrétní problematiku, například NOPA – projekt zabývající se obezitou, fyzickou aktivitou a výživou, nebo ENHIS, spojující otázky zdraví a životního prostředí.

Podmínky přístupu k datům a bezpečnost

Databáze GHO je volně k dispozici, není požadován žádný poplatek za přístup k datům či registraci. Otevřený přístup k datům a publikacím WHO je součástí poslání organizace. Veškeré publikace WHO podléhají licenci CC BY-NC-SA 3.0, je tedy možné je sdílet, nesmí však sloužit ke komerčnímu využití, a upravovat, přičemž musí být uveden autor publikace a vyznačeny případné změny. WHO se zároveň zavazuje, že bude zveřejňovat a zacházet pouze s údaji, které jsou zbaveny jakýchkoli osobních identifikátorů. Dále je WHO povinna zpřístupnit údaje jakékoli zainteresované straně tak, aby mohly být použity k podpoře veřejného zdraví, nikoli účelům komerčním. WHO může analyzovat, agregovat či kompilovat anonymizovaná data a zveřejňovat výsledky. Na základě standardu ISO 27001 přislubuje organizace zajistit bezpečné a etické používání údajů. WHO tak předchází potenciální stigmatizaci či vyloučení lidí či určitých komunit v důsledku shromažďování údajů. Pokud by zacházení s daty a jejich úprava měly pro někoho představovat riziko, zavazuje se WHO dodržovat dohody o informovaném souhlasu

a využívat anonymizace a jiných potřebných nástrojů k posílení bezpečnosti a důvěryhodnosti zveřejňovaných výstupů.

Datový archiv

Shromážděná data v podobě více než jednoho tisíce indikátorů jsou dále rozdělena do čtyřiceti tematických oblastí. Výzkumníci mohou data vyhledávat podle jednotlivých členských zemí, indikátorů či témat. Některé oblasti představují obecnější či abstraktnější problematiku, jako například městské zdraví, prevence násilí nebo zdravotní systémy, jiné se naopak zaměřují na konkrétní nemoci a problémy: malárie, bezpečnost na silnicích, tuberkulóza, voda a hygienická opatření. Mezi tématy je také záložka Cíle udržitelného rozvoje, kde jsou zdravotní témata týkající se deseti ze sedmnácti cílů udržitelného rozvoje. Ať se výzkumník rozhodne data hledat podle jakékoli kategorie, vždy může využít vyhledávání pomocí klíčového slova nebo najít požadované heslo v abecedním seznamu.

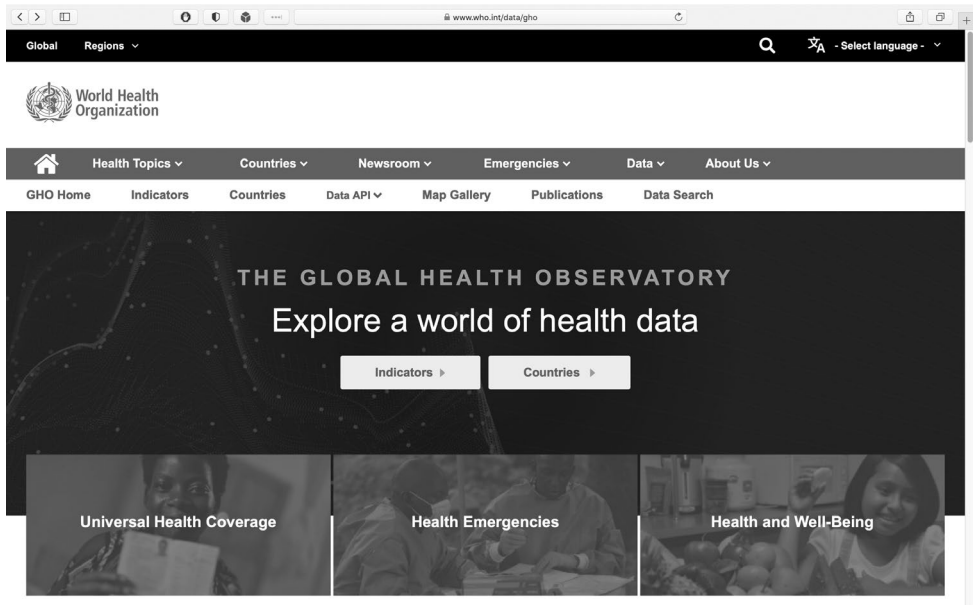
WHO nabízí i přístup ke starší nmodernizované verzi GHO, kterou paradoxně považují za přehlednější než novou „designovou“ databázi. Starší verze přímo nabízí seznam tematických oblastí seřazených dle deseti cílů udržitelného rozvoje. Indikátory i členské země jsou řazeny abecedně, nevýhodou ovšem je, že zde nelze vyhledávat za pomoci klíčových slov. Starý archiv je ovšem uživatelsky přívětivější, zejména pokud chce výzkumník data stáhnout do svého zařízení. Starý depozitář nabízí filtrovaná data ve formátech CSV, XML nebo JSON, celé datové soubory pak navíc ve formátech HTML a Excel. Z nového depozitáře lze tabulky exportovat pouze do formátů PDF či PNG. Oba archivy nabízí funkci filtrů u výše zmíněných tabulek. Jejich možnosti samozřejmě závisejí na povaze sledovaného indikátoru. Zpravidla je k dispozici filtrování podle roku či oblasti – členské země WHO, jednotlivého státu či regionu WHO.

V případě nové databáze jsou u jednotlivých indikátorů zpravidla dostupné záložky:

- metadata, kde je možné zjistit informace o metodě odhadu, jednotce měření, definici zvoleného indikátoru, metodě měření, frekvenci sběru dat;
- data, kde lze nalézt tabulky;
- příbuzné indikátory, které nabízejí další indikátory související s vybraným indikátorem;
- vizualizace, kde jsou interaktivní mapy či grafy, u kterých je možné nastavit filtry.

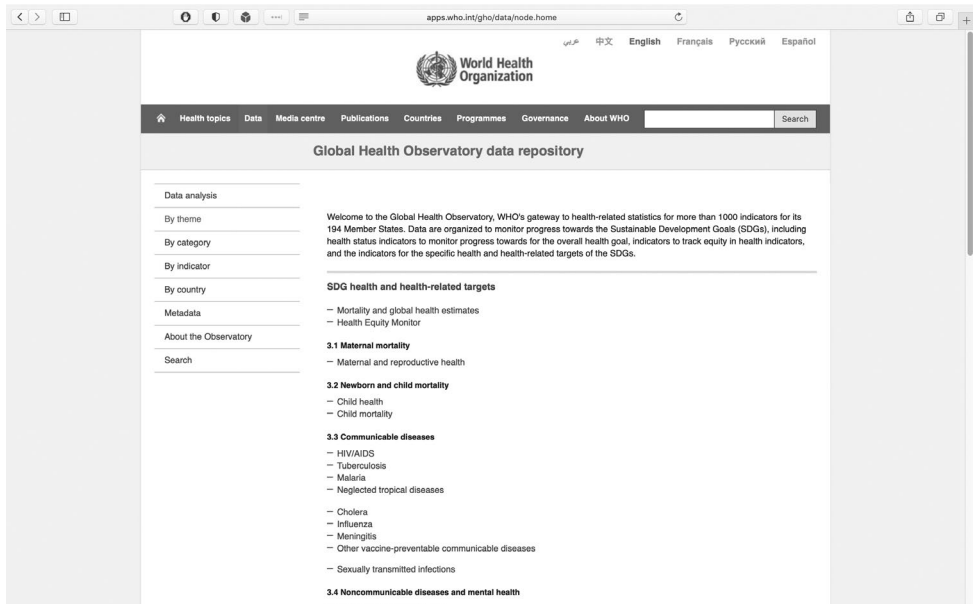
Ve starém depozitáři není interaktivní vizualizace vždy k dispozici. V novém archivu je možné vyhledávat mapy přímo v galerii map, jde ovšem pouze o mapy statické.

Obrázek 1 – Současná domovská stránka GHO

Zdroj: WHO GHO (<https://www.who.int/data/gho>)

Obrázek 2 – Bývalý depozitář GHO

Zdroj: WHO GHO (<https://apps.who.int/gho/data/node.home>)

Cesta k datům

Výzkumník se nejspíše dostane do GHO skrze domovskou stránku Světové zdravotnické organizace, kde se při kliknutí na záložku Data zobrazí menu a zde v sekci Resources – Zdroje je Global Health Observatory. Odtud je možné se jedním kliknutím dostat na seznam indikátorů, k datům jednotlivých zemí či do galerie map. Na hlavní stránce dále nalezneme odkaz na momentálně velmi aktuální a relevantní data o koronavirové krizi covid-19, záložky jednotlivých tematických oblastí, důležité informace a v neposlední řadě informace o samotném portálu GHO a cestu ke starému depozitáři. Úplně na začátku domovské stránky nebo naopak na jejím úplném konci je možné přepnout na stránku konkrétního regionu WHO.

Obrázek 3 – Cesta k bývalému depozitáři

The screenshot shows the WHO GHO website interface. At the top, there is a navigation bar with the WHO logo and several menu items: Health Topics, Countries, Newsroom, Emergencies, Data, and About Us. Below this, there are three main data cards: 'Child care' with 'Approx. 60%' of children with suspected pneumonia taken to an appropriate health provider; 'Health worker density' with 'Over 30%' of WHO Member States reporting less than 10 medical doctors per 10,000 population; and 'Adequate sanitation' with '68%' of the world's population having access to improved sanitation facilities. Below these cards, there is an 'About' section with links to 'About Global Health Observatory' and 'Frequently Asked Questions'. A section titled 'Old GHO Portal' contains a link to the old portal, which is circled in red. Below this link, there is a feedback form with the text: 'If you need to access the old Global Health Observatory data, you can do it here. But before you leave, please provide us your feedback about our new data portal.' and 'If you have any feedback, you are welcome to write it here.' At the bottom, there is a footer with sections for 'What we do' (Countries, Programmes), 'Regions' (Africa, Americas, South-East Asia), and 'About us' (Director-General, World Health Assembly). A 'Subscribe to our newsletters' button is also present.

Zdroj: WHO GHO (<https://www.who.int/data/gho>)

Ve starém depozitáři najdeme na levé straně menu, přes které se lze dostat k seznamu témat, kategorií, indikátorů a zemí nebo informacím o GHO. Záložka metadata zde nabízí pouze seznam kódů jednotlivých indikátorů. Kliknutím na záložku Data v modrém panelu se výzkumník vrátí zpět do zmodernizovaného archivu. Záložka Publications – Publikace výzkumníka přesměruje k ročním souhrnným hlášením a zprávám o dílčích problémech.

Využití dat GHO

Data o zdraví a zdravotní péči mohou sloužit jako ideální východisko pro tvorbu a plánování zdravotních nebo sociálních politik. Díky volně dostupným obsáhlým datům lze provádět analýzy kvality zdraví a zdravotnictví a vyvozovat závěry aplikovatelné jak na celý svět, tak na jednotlivé regiony či země. Podrobná a srovnatelná data tak mohou sloužit k vytváření konkrétních opatření a metodik, které mohou vést ke zlepšení kvality zdraví a života obecně. Zároveň je možné vytvářet prognózy a sledovat potenciální vývoj různých jevů. Byť se jedná primárně o data týkající se zdraví, mohou být jistě použita i v oblastech či politikách, které se zdravím nemusí zcela očividně souviset. GHO je zajisté přínosným zdrojem dat i pro sféry vzdělávání, ekologie či městského plánování.

Pokud chceme využít GHO jako zdroj přímo na poli sociologie, nabízí se použití při zkoumání socioekonomických nerovností nebo v oblasti sociologie medicíny v rámci studia zdravotních systémů, kvality a efektivnosti péče, přístupu nemocných jedinců a jejich sociálního okolí k nemoci atp.

Závěrem je vhodné říci, že GHO nabízí opravdu bohaté množství podrobných dat vztahujících se k rozmanitým tématům lidského zdraví a života. V depozitáři je snadné se orientovat, takže může být přínosný a zajímavý i pro laickou veřejnost, zejména díky vizualizacím a interaktivním mapám a grafům. Pro výzkumníky může jednoduchost představovat řadu nevýhod. Data jsou přístupná pouze ve formě agregátů, původní data nejsou dostupná. Nedostatkem může být také nemožnost provádění hlubších analýz přímo v rámci GHO, na druhou stranu je však možné volně stahovat zveřejněná data, pro která je ovšem nutné se vydat do bývalého depozitáře GHO.

Z D R O J E :

WHO. n.d. Webové stránky WHO [online] [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné na: <https://www.who.int>.

WHO. n.d. Global Health Observatory [online] [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné na:

<https://www.who.int/data/gho>.

CC ČR. N.d. Creative Commons Česká republika [Online] [cit. 18. 6. 2020]. Dostupné na:

<https://www.creativecommons.cz/licence-cc/>.